

Spis treści

1. Wprowadzenie do opieki paliatywnej – Izabela Kaptacz, Anna Kaptacz	1
1.1. Założenia i organizacja opieki paliatywnej	1
1.1.1. Definicja i filozofia postępowania w opiece paliatywnej	2
1.1.2. Rozwój opieki paliatywnej na świecie i w Polsce	4
1.1.3. Pacjent objęty opieką paliatywną w systemie opieki zdrowotnej w Polsce	6
1.1.4. Formy opieki paliatywnej w Polsce	7
1.2. Charakterystyczne aspekty pielęgniarstwa w opiece paliatywnej	9
1.2.1. Wpływ Cicely Saunders, Hanny Chrzanowskiej i Virginii Henderson na rozwój pielęgniarstwa w opiece paliatywnej	10
1.2.2. Kształcenie pielęgniarzek w dziedzinie opieki paliatywnej w Polsce	11
1.2.3. Kompetencje i miejsce pielęgniarstwa w interdyscyplinarnym zespole opieki paliatywnej	12
1.3. Pacjent podmiotem opieki paliatywnej	13
1.3.1. Potrzeby nieuleczalnie chorych	13
1.3.2. Przebieg choroby niepoddającej się leczeniu	14
1.3.3. Podmiotowość pacjenta w opiece paliatywnej	16
2. Zagadnienia jakości w opiece paliatywnej – Anna Kaptacz	19
2.1. Terminologia i genealogia pojęć jakości życia i jakości opieki	19
2.2. Jakość życia a jakość opieki	20
2.3. Aspekty oceny jakości życia	21
2.4. Narzędzia stosowane w ocenie jakości życia	22
2.4.1. Indeks stanu sprawności Karnofsky'ego	23
2.4.2. Indeks jakości Spitzera	23
2.4.3. Rotterdamska lista objawów	23
2.4.4. Szpitalna skala lęku i depresji	24
2.4.5. ESAS (<i>Edmonton Symptom Assessment System</i>)	24
2.4.6. Kwestionariusz EORTC QLQ – C30 (<i>European Organization for the Research and Treatment of Cancer Quality of Life Questionnaire – Core 30</i>)	24
2.4.7. STAS (<i>Support Team Assessment Schedule</i>)	25
2.5. Zarządzanie jakością opieki	26
2.6. Kryteria oceny jakości opieki	27

3. Podstawy kliniczne i opieka nad pacjentem z chorobą nowotworową w opiece paliatywnej	29
3.1. Ból w chorobie nowotworowej – Izabela Kaptacz, Marcin Wiśniewski	29
3.1.1. Patomechanizm bólu przewlekłego i jego rodzaje	30
3.1.2. Ocena bólu przewlekłego	34
3.1.3. Zasady farmakoterapii bólu przewlekłego i przebiegającego	36
3.1.4. Niefarmakologiczne metody leczenia bólu przewlekłego	45
3.1.5. Rola i zadania pielęgniarstwa w ocenie i monitorowaniu bólu	46
3.2. Opieka nad pacjentem z zaburzeniami ze strony układu oddechowego	
– Joanna Flakus	50
3.2.1. Kaszel	50
3.2.2. Chrypka	52
3.2.3. Dusznosć	53
3.2.4. Krwioplucie	54
3.2.5. Krwotok z płuc	55
3.2.6. Płyn w jamie opłucnowej	56
3.2.7. Zapalenie płuc	57
3.3. Opieka nad pacjentem z zaburzeniami ze strony układu pokarmowego – Marcin Wiśniewski, Wiesława Piotrowska	58
3.3.1. Nudności i wymioty	59
3.3.2. Czkawka	65
3.3.3. Zmiany w obrębie jamy ustnej	66
3.3.4. Dyspepsja, zespół uciskniętego żołądka, wzdęcia, dysfagia	74
3.3.5. Krwawienia do przewodu pokarmowego	79
3.3.6. Niedrożność przewodu pokarmowego	83
3.3.7. Zaparcia stolca i zaccopowanie kałem	86
3.3.8. Biegunka	92
3.3.9. Zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej	95
3.3.10. Wodobrzusze	97
3.3.11. Stomie	99
3.4. Zasady żywienia i nawadniania pacjentów objętych opieką paliatywną	
– Wiesława Piotrowska, Anna Bieloni-Janusz	101
3.5. Opieka nad pacjentem z zaburzeniami ze strony układu moczowego i płciowego	
– Anna Kaptacz	106
3.5.1. Niewydolność nerek	106
3.5.2. Objawy ze strony układu moczowego	107
3.5.3. Pielęgnowanie pacjenta z cewnikiem zewnętrznym i wewnętrznym	110
3.5.4. Pielęgnowanie pacjenta z przetokami	111
3.6. Opieka nad pacjentem z objawami neuropsychiatrycznymi – Bożena Łaskaszek, Izabela Kaptacz	114
3.6.1. Przygnębienie	114
3.6.2. Zaburzenia lękowe	115
3.6.3. Zespół depresyjny	116
3.6.4. Zaburzenia świadomości	118

3.6.5.	Zespół majaczeniowy	119
3.6.6.	Spłatanie	120
3.6.7.	Otepienie	121
3.6.8.	Zaburzenia snu	122
3.6.9.	Niedowłady i porażenia	123
3.6.10.	Neurologiczne zespoły paranowotworowe	124
3.6.11.	Tendencje i próby samobójcze	126
3.7.	Postępowanie objawowe w innych zaburzeniach u pacjentów objętych opieką paliatywną	128
3.7.1.	Zmęczenie – Anna Białoni-Janusz	128
3.7.2.	Wyniszczenie nowotworowe – Anna Białoni-Janusz	136
3.7.3.	Sedacja paliatywna – Marcin Wiśniewski, Wiesław Piotrowska	144
3.7.4.	Nadmierna potliwość, gorączka – Anna Białoni-Janusz	146
3.8.	Stany nagłe w opiece paliatywnej – Marcin Wiśniewski	151
3.8.1.	Zespół żyły głównej górnej	151
3.8.2.	Zespół ucisku rdzenia kręgowego	153
3.8.3.	Hiperkalcemia	156
3.8.4.	Hiponatremia	157
3.9.	Opieka nad pacjentem ze zmianami w obrębie skóry i tkanki podskórnej – Marcin Wiśniewski, Izabela Kaptacz	159
3.9.1.	Ogólne zasady leczenia ran	159
3.9.2.	Odleżyny	172
3.9.3.	Owzrośnięcia nowotworowe	184
3.9.4.	Popromienne zapalenie skóry	192
3.10.	Opieka nad pacjentem z zaburzeniami hematologicznymi – Anna Kłis-Kalińska	200
3.10.1.	Niedokrwistość	200
3.10.2.	Neutropenia, małopłytkowość	205
3.10.3.	Zakrzepica żył głębokich	209
3.10.4.	Zaburzenia zakrzepowo-zatorowe	211
3.11.	Podstawy kliniczne i opieka pielęgniarstwa nad pacjentem z zaburzeniami seksualnymi – Anna Kaptacz, Izabela Kaptacz	214
3.12.	Opieka nad pacjentem w ostatnich godzinach życia – Agnieszka Kwiecińska	220
3.12.1.	Opieka nad pacjentem w okresie umierania	220
3.12.2.	Zasady łagodzenia objawów w okresie umierania	222
3.12.3.	Rzeczony przedśmiertny	227
3.12.4.	Towarzyszenie umierającemu i jego rodzinie	228
3.12.5.	Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem i jego rodziną w okresie przedagonalnym i agonalnym	228
3.12.6.	Postępowanie po śmierci chorego	231
4.	Podstawy kliniczne i opieka nad pacjentem z chorobą nienowotworową o niepomysłnym rokowaniu – Dominik Krzyżanowski	233
4.1.	Przewlekła niewydolność krążenia	233

4.2.	Przewlekła niewydolność oddechowa. Przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP)	237
4.2.1.	Dominujące objawy, opieka i leczenie paliatywne w POChP	239
4.3.	Choroby układu nerwowego	243
4.3.1.	Stwardnienie zanikowe boczne (ALS, <i>amyotrophic lateral sclerosis</i>)	243
4.3.2.	Stwardnienie rozsiane (SM, <i>sclerosis multiplex</i>)	244
4.3.3.	Choroba Parkinsona	247
4.3.4.	Choroba Huntingtona	248
4.4.	Choroba Alzheimera i inne typy zaburzeń otepiennych	249
4.4.1.	Zaburzenia otepienne typu alzheimerowskiego	250
4.5.	Zespół nabytego niedoboru odporności (AIDS, <i>acquired immunodeficiency syndrome</i>)	254
4.5.1.	Rola opieki paliatywnej i hospicyjnej u pacjentów z AIDS	256
4.6.	Przewlekłe choroby nerek	259
4.7.	Marskość wątroby	263
5.	Dziecko w opiece paliatywnej – <i>Agata Pionas, Bożena Łukaszek</i>	267
5.1.	Modele, zasady i odrębności pediatrycznej opieki paliatywnej	268
5.1.1.	Modele pediatrycznej opieki paliatywnej	268
5.1.2.	Zasady pediatrycznej opieki paliatywnej	269
5.1.3.	Odrębności pediatrycznej opieki paliatywnej	271
5.2.	Postępowanie pielęgnacyjno-lecznicze w wybranych zaburzeniach u dzieci objętych opieką paliatywną	276
5.2.1.	Ból u dzieci	276
5.2.2.	Zaburzenia motoryki przewodu pokarmowego u dzieci	281
5.2.3.	Padaczka u dzieci	284
5.2.4.	Problemy pulmonologiczne u dzieci	285
5.3.	Komunikowanie się z chorym dzieckiem	286
5.4.	Rodzice i rodzeństwo chorego dziecka	287
5.5.	Śmierć dziecka i opieka nad rodziną w okresie żałoby	288
6.	Wielokulturowość w pielęgniarstwie – <i>Bożena Łukaszek, Katarzyna Mucha</i>	291
7.	Zagadnienia etyczno-prawne – <i>Bożena Łukaszek</i>	299
7.1.	Zasady bioetyczne obowiązujące w opiece paliatywnej	299
7.2.	Eutanazja	300
7.3.	Zagadnienia prawne	302
7.3.1.	Rozporządzenia na wypadek śmierci	302
7.3.2.	Prawa pacjenta	304
7.3.3.	Stale pełnomocnictwa	304
7.3.4.	Testament życia	305
8.	Obciążenie pracą i zespół wypalenia zawodowego (<i>burnout syndrome</i>) w pracy pielęgniarzkiej – <i>Bożena Łukaszek</i>	307
8.1.	Definicja zespołu wypalenia zawodowego i jego objawy	307

8.1.1. Wyczerpanie emocjonalne	307
8.1.2. Objawy wypalenia zawodowego	308
8.2. Model stopnia niedopasowania między osobą a środowiskiem zawodowym	309
8.3. Przyczyny zespołu wypalenia zawodowego	310
8.4. Pomiar wypalenia zawodowego	311
8.5. Metody radzenia sobie z wypaleniem zawodowym	312
9. Podstawy opieki komplementarnej w opiece paliatywnej – Anna Białoni-Jamroz	315
9.1. Założenia opieki komplementarnej, rodzaje zajęć terapeutycznych	315
9.2. Relaksacja	318
9.2.1. Trening autogenny	318
9.2.2. Trening Jacobsona	319
9.2.3. Inne techniki.	319
9.3. Muzykoterapia	320
9.4. Terapia zajęciowa	321
9.5. Aromaterapia	322
9.6. Akupunktura	324
10. Problemy psychiczne, społeczne i duchowe pacjentów i ich rodzin	327
10.1. Wsparcie psychologiczne	327
10.1.1. Potrzeby psychiczne chorych u kresu życia – Krystyna de Walden-Gałuszko	327
10.1.2. Przekazywanie niepomyślnych wiadomości – Krystyna de Walden-Gałuszko	328
10.1.3. Wsparcie psychiczne – Krystyna de Walden-Gałuszko	330
10.1.4. Problemy rodziny – Krystyna de Walden-Gałuszko	333
10.1.5. Żaloba i osierocenie – Krystyna de Walden-Gałuszko	338
10.1.6. Rola pielęgniarki we wsparciu psychicznym – Anna Kapturcz	341
10.2. Wsparcie społeczno-socjalne – Krystyna Kochan	343
10.2.1. Problemy społeczno-socjalne w aspekcie ciężkiej choroby w rodzinie	346
10.2.2. Możliwości wsparcia społeczno-socjalnego	348
10.2.3. Rola wolontariatu w aspekcie wsparcia społeczno-socjalnego	353
10.2.4. Pielęgniarka a pracownik socjalny	353
10.3. Wsparcie i pomoc duchowa – Michałina Wieszołek	355
10.3.1. Ból totalny i ból duchowy	355
10.3.2. Religijność a duchowość	358
10.3.3. Kryzys duchowy i możliwość pomocy choremu i jego rodzinie	360
10.3.4. Rola pielęgniarki w rozpoznawaniu problemów duchowych, egzystencjalnych i religijnych pacjenta i jego rodziny	362
11. Rehabilitacja i fizjoterapia w opiece paliatywnej – Agnieszka Wójcik, Anna Pyszora, Iwona Drewnik	367
11.1. Strategia postępowania fizjoterapeutycznego w opiece paliatywnej	367

11.2. Procedury fizjoterapeutyczne stosowane w opiece paliatywnej	372
11.2.1. Procedury diagnostyczne – diagnostyka fizjoterapeutyczna	372
11.2.2. Procedury terapeutyczne prowadzone przez fizjoterapeutę	373
11.3. Rola i zadania pielęgniarki w zakresie działań fizjoterapeutycznych	373
11.3.1. Procedury rehabilitacyjne prowadzone przez pielęgniarkę	373
11.3.2. Procedury pielęgnacyjno-higieniczne prowadzone przez pielęgniarkę ...	374
11.3.3. Procedury edukacyjne – instruktaż	374
11.4. Pacjent samodzielny	375
11.5. Pacjent unieruchomiony	378
11.5.1. Obrót na porażoną stronę ciała	379
11.5.2. Obrót na „zdrową” stronę ciała	380
 12. Podstawowe założenia i przykładowe plany opieki w Międzynarodowej Kwalifikacji Praktyki Pielęgniarskiej (ICNP®) – <i>Dorota Kilańska</i>	387
12.1. Zastosowanie Klasyfikacji ICNP® w procesie pielęgnowania	388
 Appendix	409
Podstawy farmakoterapii w opiece paliatywnej – <i>Agnieszka Zalas</i>	409
1. Podstawowe leki stosowane w opiece paliatywnej	409
2. Wybrane leki nieopiodowe	410
2.1. Słabe leki opiodowe	411
2.2. Silne opiody	412
3. Inne leki stosowane w leczeniu objawowym	414
4. Zasady, drogi i sposoby podawania leków w opiece paliatywnej	419
5. Interakcje leków stosowanych w opiece paliatywnej	421
 Skorowidz	425